

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Allmänhet, politiker och media om olyckor 2014

STATISTIK OCH ANALYS

MSB:s kontaktperson:
Jan Schyllander, 010-240 5666

Publikationsnummer MSB722 juli 2014
ISBN 978-91-7383-466-7

Förord

MSB har regeringens uppdrag att ge en samlad bild och bedömning av olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet i Sverige. Syftet är att bidra till kunskapsutveckling och beslutsunderlag för de aktörer i samhället som på olika sätt är involverade i att förebygga eller hantera olyckssituationer.

En viktig del av arbetet är att ta fram, analysera och tillhandahålla information kring förekomsten av olika typer av olyckor: vem som drabbas, i vilka sammanhang och av vilka orsaker. Men det behövs också kunskaper om hur människor, både allmänheten och beslutsfattare på olika nivåer, upplever och värderar olika olycksrisker i samhället.

I detta syfte har MSB (tidigare Räddningsverket) sedan år 2002 återkommande genomfört mätningar av allmänhetens kunskaper om olyckor och olycksrisker. År 2008 och 2014 gjordes motsvarande undersökningar även bland politiker i riksdagen, landstingen och kommunerna.

För att förstå hur dessa attityder och förväntningar formas har MSB återkommande studerat mediernas rapportering kring olyckor. En undersökning av medierapporteringen det första halvåret 2014 visade att medievärldens olyckor kraftigt avviker från verklighetens, både när det gäller olyckstyp och vem som drabbas. Undersökningen ger stöd åt hypotesen att medierna fungerar som ett filter genom vilket människors bild av olyckor formas.

Denna rapport belyser sambandet mellan människors uppfattningar om olyckor, faktiska orsaker till dödsolyckor, och medias rapportering om olyckor. Syftet med rapporten är dels att väcka en diskussion om hur detta samband påverkar samhällets olycksförebyggande insatser, dels att minska risken för att felaktiga föreställningar om verkligheten påverkar samhällets prioriteringar i det olycksförebyggande arbetet.

Rapporten är utarbetad av Jan Schyllander och Ingela Stenbäck på MSB, med hjälp av underlag från pr-byrån Westander.

Karlstad, juli 2014

Innehållsförteckning

1. Metod och underlag	7
1.1 Dödsolyckor.....	7
1.2 Allmänhetens kunskap	7
1.3 Politikers kunskap	7
1.4 Medias rapportering	7
2. Dödsolyckor	8
3. Allmänhetens kunskap.....	10
4. Politikers kunskap	12
4.1 2008 års undersökning.....	12
4.2 2014 års undersökning.....	12
5. Medias rapportering	14
6. Jämförelse av resultat	16
6.1 Dödsfall och allmänhetens kunskap	16
6.2 Dödsfall och politikers kunskap	16
6.3 Dödsfall och medierapporteringen	17
6.4 Översiktlig jämförelse	18
7. Diskussion	20

Sammanfattning

Denna rapport belyser sambandet mellan människors uppfattningar om olyckor och olycksrisker, faktiska orsaker till dödsolyckor, samt medias rapportering om olyckor. Syftet med rapporten är att väcka en diskussion om hur dessa samband påverkar samhällets olycksförebyggande insatser och att minska risken för att felaktiga föreställningar om verkligheten påverkar samhällets prioriteringar i det olycksförebyggande arbetet.

I rapporten jämförs det verkliga antalet dödsfall i olika typer av olyckor med allmänhetens och politikernas kunskaper om olyckor samt med Tidningarnas Telegrambyrås, TT:s, rapportering om olyckor. De viktigaste resultaten är följande:

- Under år 2012 omkom 2 915 personer till följd av olyckor i Sverige. Ur dessa kan sex huvudtyper urskiljas: fallolyckor (55 procent), förgiftning (14 procent), vägtrafik (10 procent), drunkning (tre procent), kvävning (tre procent) samt bränder (två procent). Bland övriga olyckstyper (totalt 12 procent) återfinns bland annat arbetsplatsolyckor samt olyckor med oklar orsak.
- I maj 2014 ställde Sifo, på uppdrag av MSB, följande fråga till allmänheten: ”Vilken av följande sex olyckstyper leder till flest dödsfall?” Svaren fördelade sig som följer: vägtrafik (65 procent), fallolycka (14 procent), drunkning (sju procent), förgiftning (fem procent), bränder (tre procent) och kvävning (två procent). Fyra procent av de svarande anger ”Tveksam, vet ej”.
- En klar majoritet av allmänheten tror felaktigt att trafikolyckor vållar flest dödsoffer, medan andelen som känner till att fall är den vanligaste dödsorsaken är låg. Andelen som känner till att fallolyckor är den olyckstyp som vållar flest dödsfall har dock ökat från två procent år 2002 till 14 procent år 2014.
- Försommaren 2014 svarade 361 politiker (riskdagsledamöter samt landstings- och kommunalråd) på en enkät om skadehändelser. På frågan ”Vilken av följande händelser tror du leder till flest dödsfall i Sverige i dag?” svarade 36 procent fallolycka och 23 procent vägtrafikolycka.
- Politikernas bild över olyckor och andra skadehändelser ligger betydligt närmare verkligheten än allmänhetens.
- Tidningarnas Telegrambyrå, TT, skrev under tiden nov 2013 till och med april 2014 sammanlagt 401 artiklar om olyckor i Sverige som kan hänföras till någon av de sex olyckstyper som granskats i denna rapport. 46 procent handlade om brando-

lyckor, 45 procent om vägtrafikolyckor, sex procent om drunkningsolyckor, tre procent om fallolyckor och två procent om förgiftningsolyckor och ingen om kvävningolyckor.

- Allmänhetens felaktiga uppfattning att vägtrafiken står bakom flest dödsolyckor speglar i hög utsträckning TT:s samlade olycksrapportering där vägtrafikolyckor utgör så mycket som 46 procent. Däremot tycks inte TT:s omfattande rapportering av brandolyckor (45 procent) speglas i allmänhetens uppfattning om de vanligaste dödsolyckorna.

1. Metod och underlag

1.1 Dödsolyckor

Statistiken om olyckor som leder till dödsfall kommer från Socialstyrelsens dödsorsaksregister.

1.2 Allmänhetens kunskap

Statistiken om allmänhetens uppfattning om vilka olyckor som oftast leder till dödsfall samt vilka ålderskategorier som oftast råkar ut för dödsolyckor bygger på en Sifoundersökning genomförd den 20-27 maj 2014. Liknande Sifoundersökningar har genomförts tidigare år.

1.3 Politikens kunskap

Statistiken om politikernas uppfattning om vilka olyckor/skadehändelser som oftast leder till dödsfall bygger på enkätundersökningar till riksdagsledamöter samt landstings- och kommunalråd genomförda år 2008 och 2014.

Svarsfrekvensen 2014 var enligt nedan:

- Kommunalråd: 270/548 intervjuer (49 procent)
- Landstingsråd: 54/107 (50 procent)
- Politiker i utskott (näringsutskottet, försvarsutskottet, socialutskottet): 37/117 (32 procent)

1.4 Medias rapportering

Till underlag för analysen av massmediernas rapportering om olyckor ligger en genomgång av Tidningarnas Telegrambyrås (TT) rapportering under halvåret 1 november 2013 till 30 april 2014. TT-artiklarna som har undersökts handlar om olyckor generellt, inte bara om dödsolyckor.

2. Dödsolyckor

Enligt Socialstyrelsens dödsorsaksregister dog totalt 2 915 personer i olyckor¹ år 2012. 1 627 personer dog av fallolyckor, vilket motsvarar 55 procent av alla dödsfall i olyckor. Den näst vanligaste dödsorsaken var förgiftning (14 procent). Den tredje vanligaste dödsorsaken var vägtrafikolyckor (10 procent).

		2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Fallolycka	Andel	47%	45%	50%	53%	55%	55%	55%
	Antal	1 351	1 262	1 444	1 615	1 588	1 591	1 627
Förgiftning	Andel	9%	9%	11%	11%	14%	13%	14%
	Antal	255	256	307	349	398	389	405
Vägtrafik	Andel	18%	17%	16%	13%	9%	10%	10%
	Antal	513	463	445	389	269	282	289
Drunkning	Andel	5%	4%	4%	4%	3%	3%	3%
	Antal	158	98	106	126	80	93	91
Kvävning	Andel	3%	3%	4%	3%	3%	3%	3%
	Antal	95	92	104	84	93	100	79
Bränder	Andel	4%	2%	2%	3%	3%	2%	2%
	Antal	111	61	63	79	80	58	70
Övriga	Andel	14%	20%	14%	13%	13%	13%	12%
	Antal	410	549	391	403	386	371	354
Totalt	Andel	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Antal	2 893	2 781	2 860	3 045	2 894	2 884	2 915

Tabell 1. Antal och andel dödsolyckor per olyckskategori 2002-2012.
Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

Siffrorna över dödsolyckor har varit relativt konstanta under den senaste tioårsperioden. Omkring 3 000 personer per år har dött i olyckor.

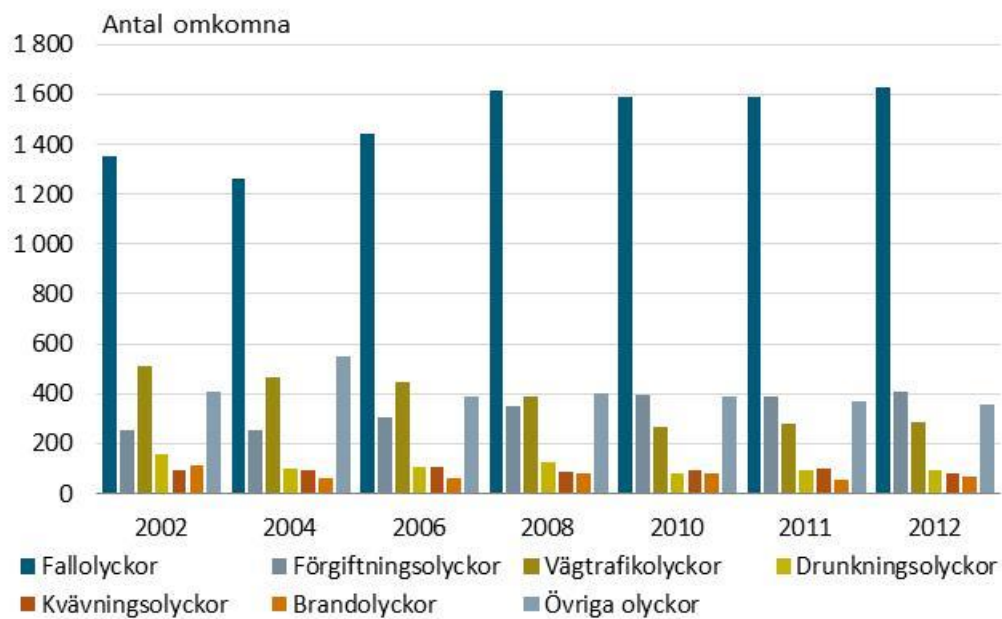
Den typ av olycka som under hela undersökningsperioden har orsakat i särklass flest dödsfall är fallolyckor. Andelen fallolyckor har ökat från 47 procent år 2002 till 55 procent år 2012.

Den olyckstyp som orsakar näst flest dödsfall, förgiftningsolyckor, har ökat från nio procent år 2002 till 14 procent år 2012.

En annan tydlig förändring är att andelen vägtrafikolyckor har minskat, från 18 procent år 2002 till 10 procent år 2012.

¹ I olycksbegreppet ingår inte självmord eller mord/dråp.

I diagrammet nedan visas hur statistiken för dödsolyckor har förändrats över tid.

Figur 1. Antal dödsolyckor per olyckskategori 2002-2012.
Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

3. Allmänhetens kunskap

För att få politisk acceptans för olika interventionsprogram och fördelning av ekonomiska resurser för olycksförebyggande arbete är allmänhetens uppfattningar kring olyckor och olycksrisker av central betydelse. Det är sannolikt lättare att få acceptans för en större satsning på ökad säkerhet om den risk man försöker minska genom åtgärden allmänt uppfattas som allvarlig.

MSB har mot denna bakgrund gjort årliga undersökningar med hjälp av Sifo för att få en bild av svenska folkets uppfattningar och kunskap om olyckor.

Följande fråga ställdes till 1 000 slumpvis utvalda personer under perioden 20-27 maj 2014.

Vilken av följande sex olyckstyper leder till flest dödsfall? Är det...?

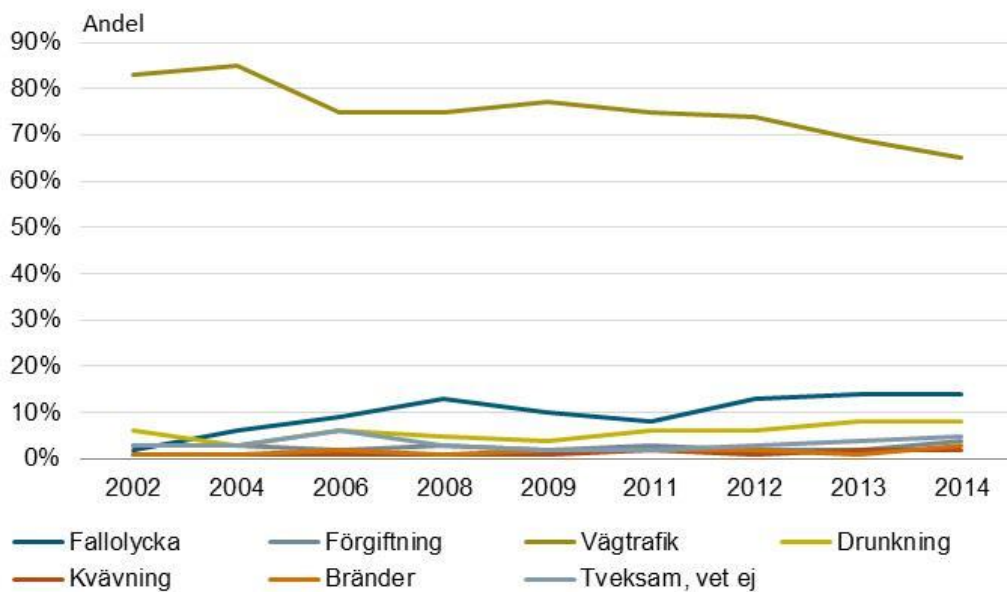
1. Drunkning
2. Vägtrafik
3. Bränder
4. Fallolycka, d v s man ramlar
5. Kvävning
6. Förgiftning
7. Tveksam, vet ej

Sifoundersökningen visar att en tydlig majoritet av allmänheten, 65 procent, tror att vägtrafik är den olyckstyp som leder till flest dödsfall. Den orsak som näst flest, 14 procent av de intervjuade, anger är fallolyckor. Därefter kommer drunkning på åtta procent följt av förgiftning och bränder på fyra respektive tre procent. Sist kommer kvävning, som endast tre procent av de tillfrågade tror är den olyckstyp som orsakar flest dödsfall.

	2002	2004	2006	2008	2009	2011	2012	2013	2014
Fallolycka	2%	6%	9%	13%	10%	8%	13%	14%	14%
Förgiftning	3%	3%	2%	3%	2%	3%	2%	2%	4%
Vägtrafik	83%	85%	75%	75%	77%	75%	74%	69%	65%
Drunkning	6%	3%	6%	5%	4%	6%	6%	8%	8%
Kvävning	1%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	2%	2%
Bränder	1%	1%	2%	1%	2%	2%	2%	1%	3%
Tveksam, vet ej	3%	3%	6%	3%	2%	2%	3%	4%	5%

Tabell 2. Andel som tror att respektive olyckstyp leder till flest dödsfall, 2002-2014. Källa: Sifo.

Allmänhetens bild om den vanligaste dödsolyckan har förändrats något under de nio undersökningsperioderna. En tendens är att andelen som tror att vägtrafik är den vanligaste olyckstypen har minskat från 83 procent år 2002 till 65 procent år 2014. En annan tendens som kan skönjas är att andelen som tror att fallolyckor är den vanligaste dödsolyckan har ökat från två procent år 2002 till 14 procent år 2014. Trots att det är fler som dör i förgiftningsolyckor än i vägtrafiken är det endast fyra procent som tror att förgiftningar leder till fler dödsfall.

Figur 2. Andel som tror att respektive olyckstyp leder till flest dödsfall, 2002-2014. Källa: Sifo.

Observera att statistiken för bränder och kvävning är i det närmaste identisk genom åren, vilket förklarar varför det är svårt att se den bruna grafen för kvävning i diagrammet ovan.

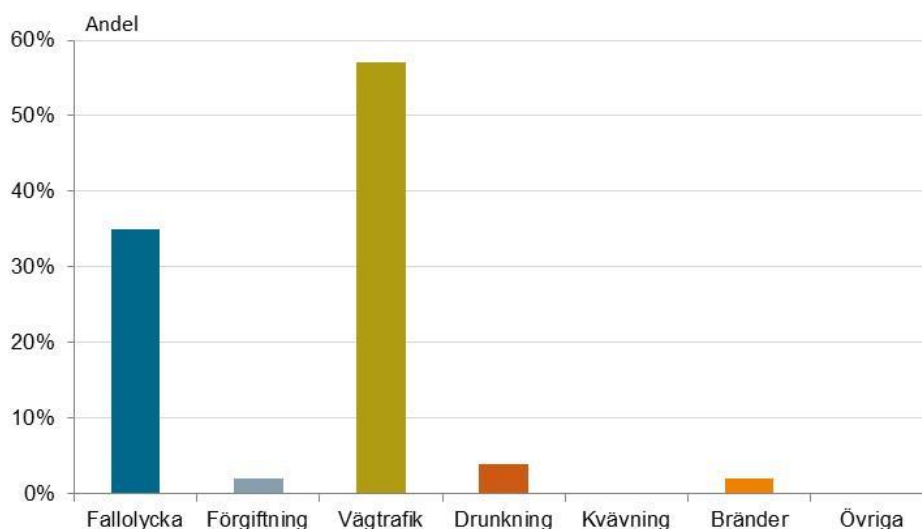
4. Politikers kunskap

De som beslutar om hur resurser och ansvar för samhällets olycksförebyggande arbete ska fördelas är politiker i riksdag, landsting och kommuner. Det är naturligtvis viktigt att dessa har en korrekt bild av olycksläget som grund för sina beslut.

För att få en uppfattning av politikernas kunskaper om olyckor genomfördes år 2008 respektive 2014 intervjuundersökningar bland riksdagsledamöter samt landstings- och kommunalråd.

4.1 2008 års undersökning

Sammanlagt svarade 374 politiker på enkäten år 2008. På frågan ”Vilken av följande olyckstyper tror du leder till flest dödsfall i Sverige i dag?” svarade 57 procent vägtrafik och 35 procent fallolyckor. Fyra procent svarade drunkning, två procent förgiftningsolyckor och två procent brandolyckor. Inga politiker svarade kvävning eller övriga olyckstyper.

Figur 3. Politiker om vilken olyckstyp de tror leder till flest dödsfall, 2008.
Källa: Markör.

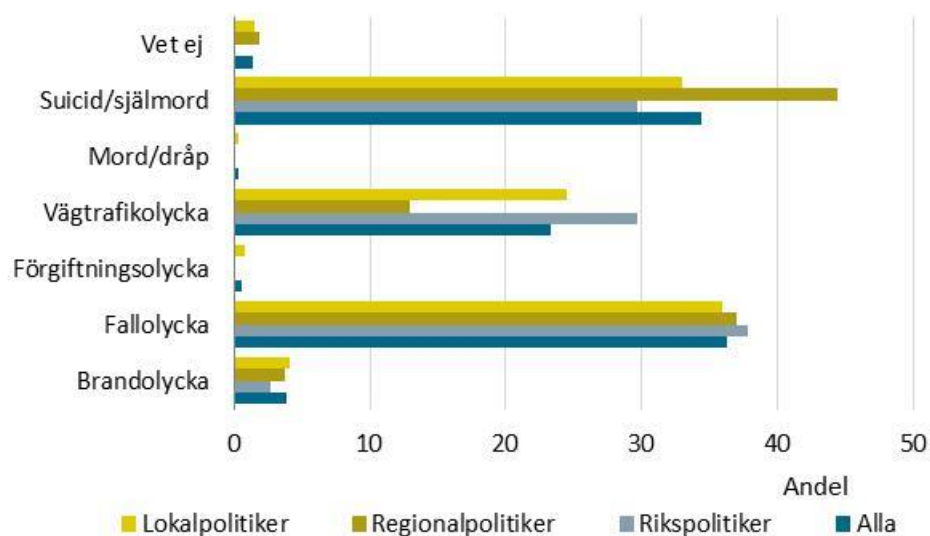
Dessutom trodde hälften av de svarande att allmänheten är mest orolig för att trafikolyckor ska inträffa, medan knappt två procent trodde att allmänheten oroar sig mest för fallolyckor.

4.2 2014 års undersökning

År 2014 genomfördes en liknande men modifierad enkätundersökning bland riksdagsledamöter samt landstings- och kommunalråd. Denna undersökning avsåg inte dödsfall orsakade av olyckor, utan av skadehändelser. I den konkreta frågan innebar detta att en kategori,

drunkning, tagits bort och en kategori, suicid/själv mord, lagts till jämfört med undersökningen 2008. 2014 års undersökning är därför inte fullt ut jämförbar med 2008 års undersökning och inte heller med analysen av TT-rapportering eller med dödsolycksstatistiken.

Sammanlagt svarade 361 politiker på enkäten. På frågan ”Vilken av följande skadehändelser tror du leder till flest dödsfall i Sverige i dag?” svarade 23 procent vägtrafik, 36 procent fallolyckor och 34 procent suicid. Fyra procent svarade brand, en procent förgiftningso-lyckor.

Figur 4. Andel lokal-, regional- och rikspolitiker om vilken skadehändelse som leder till flest dödsfall. Källa: Markör.

Att fallolyckor och suicid svarar för flest dödsfall har flertalet politiker grepp över. Fortfarande tror dock 23 procent att vägtrafikolyckor är den skadehändelse som leder till flest dödsfall. Att förgiftningso-lyckor leder till fler dödsfall än vägtrafikolyckor har dock de flesta politiker ingen kunskap om.

5. Medias rapportering

Den analys av TT-artiklar som redovisas i denna rapport omfattar perioden november 2013 – april 2014. Totalt har 552 artiklar bedömts vara relevanta, varav 429 artiklar handlar om olyckor i Sverige och 123 om olyckor i andra länder.

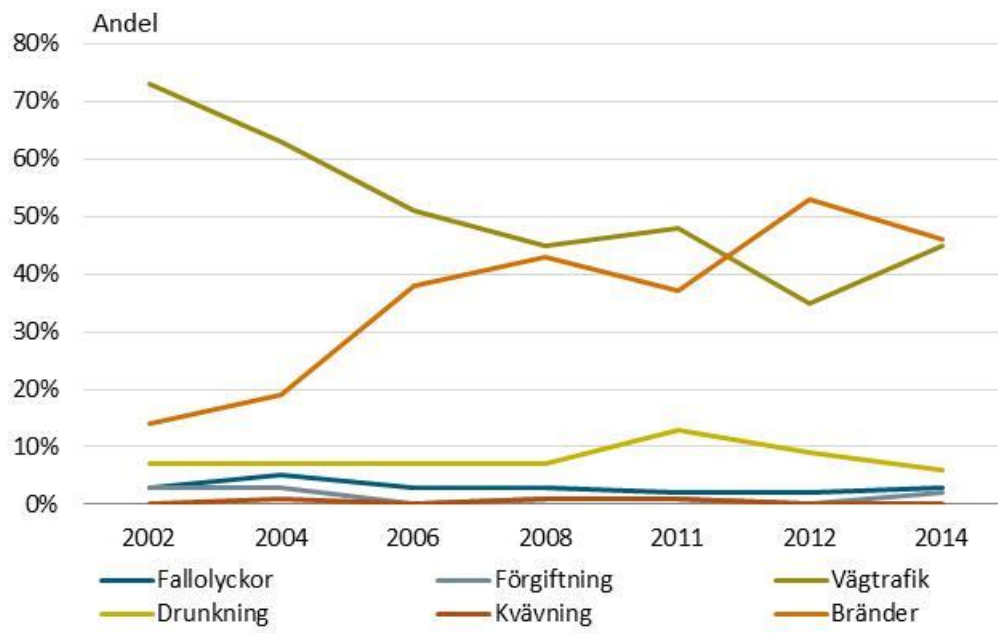
De 552 artiklarna har sorterats in i någon av de prioriterade olyckskategorierna – fallolycka, förgiftning, vägtrafik, kvävning, drunkning och bränder. I många fall har detta inte varit möjligt och de överblivna artiklarna har samlats under kategorin ”övrigt”. Denna kategori innehåller allt från tåg- och flygolyckor till arbetsplatsolyckor.

Sammanlagt kunde 401 artiklar om olyckor i Sverige knytas till någon av de sex huvudkategorierna. Det är dessa artiklar som ingår i analysen i denna rapport.

Analysen av TT-artiklar om nationella olyckor visar att rapporteringen om vägtrafikolyckor har minskat kraftigt sedan år 2002, även om en liten ökning skedde år 2014 jämfört med 2012. Rapporteringen om bränder har ökat kraftigt, från 14 procent år 2002 till 53 procent år 2012 för att minska något 2014. Andelen fallolyckor i medierapporteringen har varit låg under hela perioden.

	Januari - Juni 2002	Januari - Juni 2004	Januari - Juni 2006	Januari - Juni 2008	Januari - Juni 2011	Januari - Juni 2012	Nov 2013 –apr 2014
Fallolyckor	3%	5%	3%	3%	2%	2%	3%
Förgiftning	3%	3%	0%	1%	1%	0%	2%
Vägtrafik	73%	63%	51%	45%	48%	35%	45%
Drunkning	7%	7%	7%	7%	13%	9%	6%
Kvävning	0%	1%	0%	1%	1%	0%	0%
Bränder	14%	19%	38%	43%	37%	53%	46%

Tabell 3. Andel av TT-artiklar som handlar om respektive olyckskategori, 2002-2014. Källa: TT

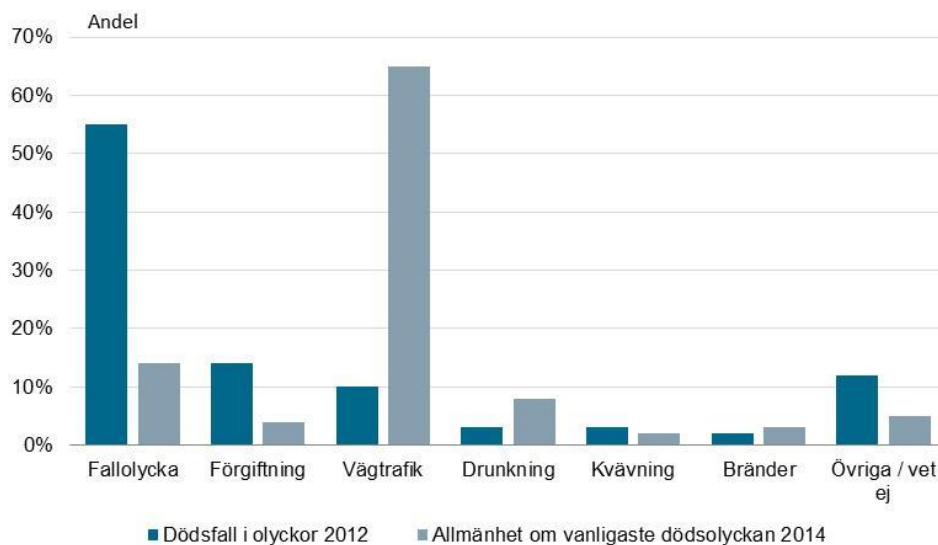

Figur 5. Andel av TT-artiklar efter olyckskategori, 2002-2014.
Källa: TT

6. Jämförelse av resultat

6.1 Dödsfall och allmänhetens kunskap

I nedanstående diagram jämförs den faktiska andelen dödsolyckor 2012 per olyckskategori med vad allmänheten år 2014 trodde om vilken olyckskategori som leder till flest dödsfall.

Figur 6. Andel dödsolyckor 2012 per olyckskategori samt allmänheten 2014 om vilken olyckskategori som leder till flest dödsfall. Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen och Sifo.

Hela 65 procent av de tillfrågade i Sifo-undersökningen tror att vägtrafik är den olycka som orsakar flest dödsfall, medan denna olyckskategori i själva verket bara står för 10 procent av dödsolyckorna.

Den olyckstyp som i verkligheten skördar flest dödsoffer är fallolyckor (55 procent), men endast 14 procent av allmänheten tror att detta är den vanligaste dödsolyckan.

Den olyckstyp som skördar näst mest dödsoffer är förgiftningsolyckor (14 procent), men endast fyra procent av allmänheten tror att detta är den vanligaste dödsolyckan.

6.2 Dödsfall och politikernas kunskap

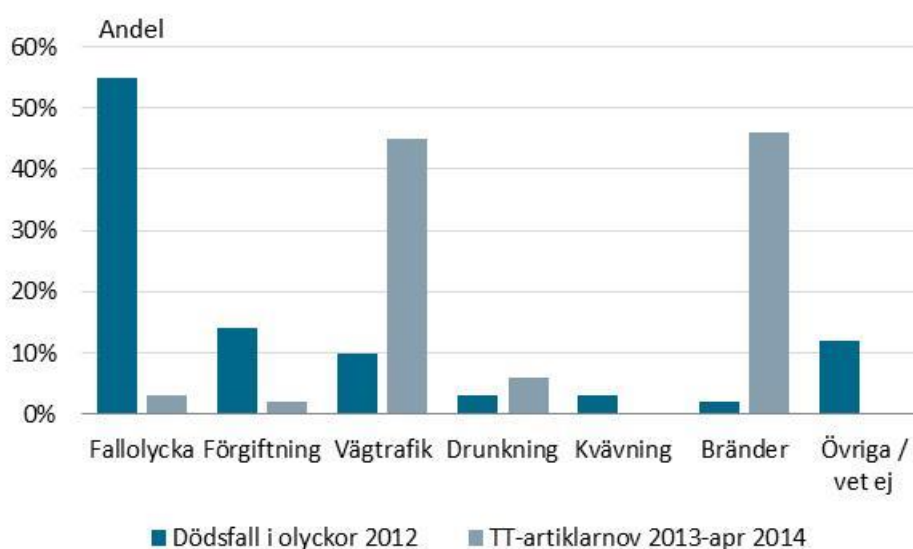
Två oberoende, men delvis olika, mätningar visar att politiker har en mer korrekt bild än allmänheten över vilka olyckor mm som leder till flest dödsfall. Vid den första mätningen trodde en majoritet politiker att vägtrafikolyckor skördade flest dödsoffer medan betydligt fler trodde att fallolyckor var ett större problem vid den senaste mätning-

en. Att förgiftningsolyckor var den olyckskategori som leder till näst flest dödsfall missades totalt.

Vid bägge mätningarna tror politiker, liksom allmänheten, att den åldersgrupp som råkar ut för flest dödsfall till följd av skador är 20 – 39 åringar. Både politiker och allmänhet har ingen kunskap om att den äldsta åldersgruppen 80 + är den som är mest utsatt.

6.3 Dödsfall och medierapporteringen

I nedanstående diagram jämförs TT:s rapportering om olyckor under perioden nov 2013 till apr 2014 med den faktiska andelen dödsolyckor 2012 inom varje olyckskategori.

Figur 7. Andel dödsolyckor per olyckskategori 2012 och andel TT-artiklar per olyckskategori 2013/14. Källa: TT (nationell rapportering) och Dödsorsaksregistret Socialstyrelsen.

Den olyckskategori som oftast leder till dödsfall, fallolyckor, är kraftigt underrepresenterad i medierapporteringen. 55 procent av dödsolyckorna är orsakade av fall, men endast tre procent av medierapporteringen handlar om fallolyckor. Även rapporteringen av förgiftningsolyckor (två procent) är mycket mindre än dödsfallen i förgiftningsolyckor (14 procent).

Samtidigt är vägtrafikolyckor och bränder kraftigt överrepresenterade i medierapporteringen. 45 procent av TT-artiklarna handlar om vägtrafikolyckor, medan endast 10 procent av dödsolyckorna är vägtrafikolyckor. 46 procent av medierapporteringen handlar om brandolyckor, men endast två procent av dödsolyckorna är brandolyckor.

6.4 Översiktlig jämförelse

I nedanstående tabell och diagram ges en översikt av resultaten på de fyra områden som undersöks i denna rapport under åren 2002-2014.

	År	Fallolycka	Förgiftning	Vägtrafik	Drunkning	Kvävning	Bränder	Övriga / vet ej
Dödsfall i olyckor	2002	47%	9%	18%	5%	3%	4%	14%
	2004	45%	9%	17%	4%	3%	2%	20%
	2006	50%	11%	16%	4%	4%	2%	14%
	2008	53%	11%	13%	4%	3%	3%	13%
	2010	55%	14%	9%	3%	3%	3%	13%
	2011	55%	13%	10%	3%	3%	2%	13%
	2012	55%	14%	10%	3%	3%	2%	12%
Allmänheten om vanligaste dödsolyckan	2002	2%	3%	83%	6%	1%	1%	3%
	2004	6%	3%	85%	3%	1%	1%	3%
	2006	9%	2%	75%	6%	1%	2%	6%
	2008	13%	3%	75%	5%	1%	1%	3%
	2009	10%	2%	77%	4%	1%	2%	2%
	2011	8%	3%	75%	6%	2%	2%	2%
	2012	13%	2%	74%	6%	1%	2%	3%
	2013	14%	2%	69%	8%	2%	1%	4%
	2014	14%	5%	65%	7%	2%	3%	4%
Politiker om vanligaste dödsolyckan	2008	35%	2%	57%	4%	0%	2%	
TT-artiklar	2002	3%	3%	73%	7%	0,2%	14%	
	2004	5%	3%	63%	7%	1%	21%	
	2006	3%	0%	51%	7%	0%	38%	
	2008	3%	1%	45%	7%	1%	43%	
	2011	2%	1%	48%	13%	0%	37%	
	2012	2%	0%	35%	9%	0%	53%	
	2014	3%	2%	45%	6%	0%	46%	

Tabell 4. Andelen dödsfall, andelen TT-artiklar och andelen hos allmänheten respektive beslutsfattare som trodde att respektive olyckskategori var den vanligaste. Källa: Dödsorsaksregistret Socialstyrelsen, Sifo, MSB, TT.

Sammanlagt svarade 361 politiker på enkäten 2014. På frågan "Vilken av följande skadehändelser tror du leder till flest dödsfall i Sverige i dag?" svarade 23 procent vägtrafik, 36 procent fallolyckor och 34 procent suicid. Fyra procent svarade brand, en procent förgiftningsolyckor.

	Alla	Rikspoliti- ker	Regionalpoliti- ker	Lokalpoliti- ker
Brandolycka	4	3	4	4
Fallolycka	36	38	37	36
Förgiftningso- lycka	1	0	0	1
Vägtrafikolycka	23	30	13	24
Mord/dråp	0	0	0	0
Suicid/själmord	34	30	44	33
Vet ej	1	0	2	1

Tabell 5. Andel lokal-, regional- och rikspolitiker om vilken skadehändelse som leder till flest dödsfall. Källa: Markör.

7. Diskussion

I genomsnitt omkommer nästan 60 personer och nästan två tusen läggs in på sjukhus till följd av olyckor varje vecka. Olyckor är en av de vanligaste dödsorsakerna för barn och unga samt en av de vanligaste orsakerna till läkarbehandling i öppen och slutna sjukhusvård.

Olyckor kostar samhället 65 miljarder kronor varje år där de största kostnadsslagen är medicinska kostnader och produktionsbortfall.

Den svenska olycksbilden ser idag helt annorlunda ut än den gjorde för några decennier sedan. Teknikrelaterade olycksrisker såsom trafik, industri och farliga produkter minskar. Det är numera mycket sällsynt med stora olyckor som ger många dödsfall eller ett stort antal svårt skadade människor. Istället har socialt relaterade olycksrisker såsom fallolyckor bland äldre samt förgiftningar av läkemedel, alkohol och andra droger ökat.

Merparten av dödsolyckor sker alltså genom olyckor i våra vardagliga miljöer. De vanligaste dödsolyckorna är fallolyckor (55 procent av alla dödsolyckor) och förgiftningsolyckor (14 procent). Dödsfall i trafikolyckor utgör numera endast 10 procent av det totala antalet dödsfall i olyckor.

Många människor har en felaktig bild av olycksriskerna. Hela 65 procent av svenskarna tror felaktigt att vägtrafikolyckor är den olyckstyp som leder till flest dödsfall. Endast 14 procent av svenskarna känner till att fallolyckor är den vanligaste dödsorsaken i olyckor.

Bland beslutsfattare är det en klart större andel som har en korrekt bild av olycksläget än bland allmänheten i stort, men fortfarande är det en majoritet av politikerna i de organ som ytterst ansvarar för beslut, prioriteringar och resursfördelning i det olycksförebyggande arbetet som felaktigt tror att trafiken orsakar störst antal dödsfall.

Allmänhetens och politikernas bild av olycksrisker kan till stor del förklaras av att medias rapportering om olyckor inte heller speglar verkligheten. Medierapporteringen om olyckor styrs av andra faktorer än hur vanliga olyckorna är. Trafikolyckor, inte minst dödsolyckor, har stort nyhetsvärde och får i allmänhet stort genomslag i medierna, medan dödsfall till följd av fallolyckor bland äldre så gott som aldrig ger upphov till någon publicitet. Mediernas rapportering påverkar både allmänhetens och politikernas föreställningar, vilket i sin tur sannolikt påverkar samhällets satsningar på förebyggande och forskning kring fallolyckor.

Enligt en rapport från Karlstads universitet går sammanlagt 8,3 miljarder kronor av samhällets medel till säkerhetsarbete inom olycks-

förebyggande verksamhet. Den största andelen av medlen, 83 procent, går till transporter, tio procent går till arbete och skola och endast sju procent går till hem och fritid.

Fördelningen är liknande när det gäller statens forskningsstöd till skadeförebyggande arbete inom olycksområdet. Cirka 85 procent går till transportområdet, nio procent till hem- och fritidsområdet och sex procent till arbetsmiljösektorn.

Det är uppenbart att det råder en betydande asymmetri. Samhällets årliga kostnader för fallolyckor och vägtrafikolyckor är i samma storleksordning, 25 respektive 24 miljarder kronor. Men medan samhället satsar cirka 44 miljarder kronor om året på att förebygga olyckor inom vägtrafiken, satsas bara 3,4 miljarder på att förebygga fallolyckor.

I slutet av 1960-talet omkom varje år 1 200-1 300 personer i vägtrafiken. Idag är vi nere på färre än 300 trots att antalet bilar på våra vägar fördubblats. I slutet av 1960-talet omkom ungefär 300 arbetstagare i arbetsolyckor. Idag är vi nere på knappt 40 personer. Det är helt uppenbart att satsningarna har haft effekt och sparat mycket mänskligt lidande.

Samtidigt kan konstateras att antalet hem- och fritidsolyckor ökat och fortsätter att öka. Med utgångspunkt i SCB:s befolkningsprognoser beräknas antalet dödliga fallolyckor öka med 130 procent fram till år 2050.

Det ligger en tydlig utmaning i att stärka det olycks- och skadeförebyggande arbetet, inklusive forskningen, inom de områden som dominerar dagens olycksbild. Detta skulle sannolikt leda till betydande besparingar för såväl staten, landstingen, kommunerna som näringslivet. Samtidigt skulle det reducera lidande bland såväl drabbade som anhöriga.

